

**Мельник Софія Степанівна**

*студентка факультету цивільної та господарської юстиції  
Національного університету «Одеська юридична академія»*

## **МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ДИТИНИ**

ООН приділяє особливу увагу захисту прав дітей. Одним з її перших правових актів було створення в 1946 році Дитячого фонду ООН як міжнародної надзвичайної організації допомоги дітям у розорених Другою світовою війною країнах Європи. З 1953 року Дитячий фонд ООН став іменуватися ЮНІСЕФ, основним завданням якого є допомога всім нужденним дітям світу. У «Загальній декларації прав людини» (1948 р.) у статтях 25 і 26 говориться про те, що діти повинні бути об'єктом особливого захисту і допомоги. У 1959 році ООН приймає «Декларацію прав дитини», основною тезою якої є: «Людство зобов'язане давати дитині все краще, що воно має». Декларація 1959 р. послужила основою для підготовки «Конвенції про права дитини».

Декларація прав дитини 1959 року мала 10 коротких декларативних статей, програмних положень, які призивали батьків, окремих осіб, державні органи, місцеву владу й уряд визнати викладені в ній права свободи й дотримуватися їх. Це були 10 соціальних й правових принципів, які значно вплинули на політику, справи уряду і людей в усьому світі. Однак, декларація – не зобов'язує, не має певної обов'язкової сили, це лише рекомендація, тому права і свободи дітей потребували більш конкретних формулювань і чіткого закріплення на законодавчому рівні [1].

У 1979–1989 роках розробляється «Конвенція ООН про права дитини». 20 листопада 1989 року Конвенція була прийнята, її підписала 61 країна Світу. Необхідність охорони прав дитини також була передбачена у: «Міжнародному пакті про громадянські та політичні права», «Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, документах спеціалізованих установ ООН».

Права, що викладені в Конвенції, умовно можна поділити на три частини. Перша – забезпечення, це право володіти певними речами, отримувати певні послуги та мати доступ до будь-чого (мова йде про ім'я та громадянство, медичний догляд, освіту,

відпочинок та ігри, опікування інвалідами, сиротами та біженцями). Друга частина – захист, тобто право бути захищеним від дій, що завдають шкоди дитині (наприклад, від розлучення з батьками, комерційної, економічної чи сексуальної експлуатації, залучення до воєнних дій, фізичного чи психічного знущання тощо). Третя частина – участь, вона вказує на те, що дитина має право бути почутою, коли приймаються рішення, що стосуються її життя [3]. Підростаючи, дитина повинна мати дедалі більше можливостей брати участь у житті суспільства, готуватися до самостійного життя, користуватися правами свободи думки та слова, вибору культури, релігії та мови.

У сучасному світі існує розгалужена система міжнародних механізмів щодо захисту прав людей, що являють собою декілька десятків універсальних і регіональних органів із прав дитини з різним обсягом компетенції. Це дозволяє класифікувати ці органи, щоб легше розібратися в особливостях їхньої діяльності [5].

Універсальний захист здійснюється в межах ООН та спеціалізованих установ (спеціалізованою установою ООН, на яку покладался захист прав та основних свобод дитини), є Комісія з прав дитини при ООН. Регіональний міжнародний захист прав дитини – у межах міжамериканської, європейської та африканської систем. Європейська система вважається найбільш досконалою; вона ґрунтується на положеннях Європейської конвенції про права дитини.

З наукової точки зору, однією з причин неефективності міжнародних механізмів захисту прав дітей є моральна застарілість поняття «права людини» та «права дітей». Такої ж точки зору дотримується і С. Дацюк, який, досліджуючи права людини, виокремлює наступні положення щодо необхідності перегляду самої суті даного поняття діяльності [5].

По-перше, аналізуючи Загальну декларацію прав людини, необхідно визнати, що права людини, які нею визначені, є сумнівними з точки зору природного права людини на будь-яку активність щодо здійснення та відстоювання будь-яких особистих свобод.

По-друге, права людини відповідно до даної Декларації є позитивними правами держави, а не самої людини та не зрозуміла роль суспільства щодо захисту прав людини.

По-третє, в процесі світового розвитку з'являються нові суб'єкти, такі як транснаціональні корпорації, світові банки, що в

глобальному ракурсі порушують права людей, здійснюючи глобальне пригноблення та глобальну тиранію. При цьому у вищезгаданій Загальній декларації прав людини вони навіть не згадуються, а значить, не визначені загрози від їхньої діяльності для людини [2].

Хочу відзначити, що механізм забезпечення прав і свобод дитини покликаний охороняти всі види діяльності щодо забезпечення та використання прав дитини, що охоплюють юридичні закріплення всіх видів гарантій прав, свобод та інтересів дітей, систему охорони здоров'я та освіти, захисту державою та іншими суб'єктами у сфері забезпечення прав і свобод дитини, забезпечення правозахисної діяльності, боротьби з порушеннями, визнання суспільством, свідомого ставлення, поваги до прав дитини, наявність державного контролю за виконанням прав дітей. Проте встановлення механізму забезпечення прав дитини недостатньо для його реалізації.

На мою думку, необхідно щоб правовий механізм ефективно функціонував у суспільстві, адже виховання дитини має відбуватися в умовах реального правового захисту. Це сприятиме формуванню в дитини впевненості у реальності та значущості її правового статусу, відповідних прав і свобод, що закладе основи її правової соціалізації.

#### **Джерела:**

1. Буроменського М. В. Міжнародне право: Навч. посібник / М. В. Буроменського. К.: Юрін-ком Інтер, 2006. 336 с.
2. Дацюк С. Проблемы и перспективы прав человека. URL: <http://hvylya.org/analytics/society/problems-i-perspektivy-pravcheloveka.html>.
3. Конвенція про прав дитини від 20.11.1989р. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995\\_021](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021).
4. Трестер Ю. О. Міжнародні механізми захисту прав дітей. *Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. №9. 2013. URL: [www.dy.nayka.com.ua/op=632](http://www.dy.nayka.com.ua/op=632).

*Науковий керівник – д.ю.н., професор кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Сурілова О. О.*